

EKSISTENSIALISME

'n vals sleutel vir die prediking!

Die spanning tussen Jesus aan die een kant en die skrifgeleerdes en fariseërs aan die ander kant, het op 'n sekere dag op so 'n botsing uitgeloop dat Hy binne 'n paar minute ses keer Sy verdoemende „wee julle” oor hulle uitgeroep het. Dit was nogal op 'n keer toe Jesus saam met hulle aan 'n eettafel was en ons lees dit in Luk. 11. Maar die *toppunt* na die „wee julle” oor die geveinsdheid, die skynheiligheid, die ondraaglike laste wat op arme mense gelê word, die liefdeloosheid, ens., is die uitroep van wee oor die *valse prediking*. Dit staan in vers 52: „Wee julle, wetgeleerdes, want julle het die sleutel van die kennis weggeneem; self het julle nie ingegaan nie, en vir die wat wou ingaan, het julle verhinder.” Met „die sleutel van die kennis” bedoel Jesus die sleutel om die Heilige Skrif te open en reg te verstaan.¹ En kan daar nou 'n swaarder, ontsettender woord ooit wees, as wanneer ons uit die mond van Christus Self hoor: „wee julle?” Daarmee word meteens die ewige lewe toegesluit. Hier gaan die deur van heil op slot en as die sleutel van die kennis om die Skrifte te open dan nog deur valse predikers weggeneem word, dan hang daar bokant hulle kansels en in die kerke waar hulle preek, 'n donker nag sonder daeraad! Maar aan die ander kant, waar wel die sleutel van kennis gehanteer word, daar ontvang die kerk die heerlikste belofte uit dieselfde mond van Jesus, soos wat ons dit vind in dieselfde hoofstuk in Lukas: „Salig is hulle wat die woord van God hoor en dit bewaar.” (vers 28).

Nou is die dringende vraag vir die predikers van ons tyd: Wat van die *Eksistensialisme*? Dit word aangebied as 'n sleutel. In Europa is 'n deurtastende besinning hieroor alreeds tientalle jare aan die gang. Maar nou het die rimpels op die oppervlakte van die kuil waarin die eksistensialistiese klip geval het, ons ook bereik. Of sien ons alreeds die eerste geritsel van 'n storm wat in die buiteland orkaansterkte bereik het en ook op ons bodem gaan woed? Dat die sporadiese deurbrake wat reeds gemaak is op die gebied van ons kuns (dink aan die letterkunde van die 60 ers) en in skynbaar onskuldige voordragte van akademici en in 'n nuwe modernistiese leefwyse van die Afrikaner, ook alreeds op sekere kansels uiting vind, is egter nie 'n denkbeeldige gevaar nie. Die *eksistensialisme* het reeds in ons tyd met asemrowende snelheid sy pad in die westerse christendom gebaan. Vanaf die studeertafels van uitstaande teoloë soos *Bultman, Ebeling, Fuchs, Robinson, Tillich, Van Buren* en *Van Ginkel* en via hulle kateders en kansels is die saad van die eksistensialisme reeds diep in die kerke van die westerse christendom gesaai, en steeds duur die proses voort. En intussen werk die persmasjiene om kerklike tydskrifte, brosjures en teologiese boeke van die eksistensialistiese prediking ens. in 'n versnelde tempo te versprei. Ook die teologiese boekwinkel en die dominee se boekrak word ingeskakel.

Maar wat is nou *eksistensialisme*? Die woord self gee ons alreeds moeilikheid. Volgens Martin Heidegger, moet ons hier dink aan die Latynse werkwoord „ex-sistere” wa beteken om „buite (jouself) te gaan staan”. As daar gepraat word van die „menslike eksistensie”, dan beteken dit dat die mens steeds buite homself gaan staan en homself transendeer.² Die Fransman Jean Paul Sartre, denker, dramaturg en ateïs, leerling van Heidegger roep uit „l'existence précède l'essence”³, d.w.s. die eksistensie (die bestaan) gaan aan die essensie (die wese) vooraf. Die mens IS nie, hy WORD. Hy is steeds op weg. Hy is altyd op 'n pelgrimstog na homself. Die mens is gedurig besig om homself te soek en te vind en in hierdie „soek en vind van

homself" lê die wese van die menslike eksistensie.¹ Hiermee het ons egter nog net 'n paar los gedagtes uitgespreek.

Ons moet die haas onmoontlike aandurf in 'n paar sinne, wat die uitbouers van hierdie filosofiese rigting in 'n massa verskeidenheid literatuur gesê het. Goed is dit om dadelik raak te sien dat die *eksistensie-teologie* van *Bultman* en sy volgelinge en verwante teoloë sy agtergrond vind in die filosofie van manne soos o.a. Kierkegaard, Heidegger, Sartre, Jaspers ens. Hierdie denkers het in reaksie gekom teen die filosofiese sisteme van die 19de eeu. Die *eksistensialisme* is eintlik 'n verset teen filosofiese *stelsels* en poneer om self geen *stelsel* voor te dra nie maar eerder 'n *lewenshouding* t.o.v. die *werklike bestaan* van die mens . . . die mens in sy konkrete situasie, sy daaglikse ervaring, sy dreigende nood, sy werklike belewenis. In die plek van bv. Hegel se *Idealisme* wat uitmond in 'n staatsfilosofie en mistieke volksgees waarin die enkeling ondergaan, en in die plek van Comte se *Positivisme* wat via die sosiologie ten slotte ook die enkeling negeer, laat val die eksistensialisme weer die volle klem op die individu, die enkeling in sy konkrete mens-wees. *Soren Kierkegaard*, die vergete denker van die vorige eeu wat in ons tyd herontdek is as die vader van die eksistensialisme beskryf as jongman 'n straatinsident in sy dagboek wat kan dien as 'n pragtige voorbeeld om sy opstand teen die miskennening van die individu te beskryf. Op 'n sekere dag het Kierkegaard op straat in Kopenhagen gewandel en laat die nag skryf hy in sy dagboek: „Daar was weer baie lewe op die Amagertov (die breë straat by die „Kerk van die Heilige Gees“) en die bont blomtapyt van die volkslewe was daarop uitgesprei. Die nag om 12-uur is 'n man in armoedige klere gearrester, omdat hy, soos wat die stadswagte gesê het, ander mense uitgeskel het, maar die wagter wat die klag moes opstel, het dit nie gesien nie. Hulle het die arme gearresterde ten onregte geslaan en niemand spreek sy afkeuring daaroor uit nie. Dit het afgespeel op die Amagertov . . . en wat is dit nog in vergelyking met wat in Denemarke, in Europa, op aarde, in die wêreld geskied”.² Die *eksistensialisme* maak steeds 'n appél op die menslike gewete, terwille van die individuele mens. Dieselfde Kierkegaard illustreer dit deur die gelykenis van die barmhartige Samaritaan (Luk. 10). Hy sê: dit is nie 'n objektiewe verhaal wat 'n mens kan lees soos 'n roman nie. Selfs al voel 'n mens ontsteld oor die huigelagtigheid van die priester en die leviet, dan bly jy nog beskouend, d.w.s. op 'n afstand. Eers as 'n mens begryp dat die priester of leviet jyself is, dan word die gelykenis *eksistensiëel*. Hy sê: die Bybel is *mêér* 'n vertelling van gebeurtenisse; dit is 'n appél. Kierkegaard se filosofie is dan 'n appél, 'n beroep op die mens om homself voor God te sien. Maar selfs die eksistensialiste wat nie christene is nie, huldig hierdie appéllerende vereistse in hulle filosofie (vgl. Jaspers en La Senne).

Oor die algemeen kan ons sê dat die eksistensialisme in ons eeu opgekom het as 'n protes teen die negentiende eeuse optimisme. Dit is gebore uit die geestelike spanning van ang en twyfel in ons tyd. Die eerste wêreldoorlog het alreeds die westerse mens ontugter in sy droombeelde van 'n salige utopia en toe het die tweede binne dertig jaar gekom om met 'n nog groter verwoesting die mens se optimisme nog verder te knak. Teen hierdie agtergrond verstaan ons Karl Barth se felle aanslae op die religieuse a priori waarop die christendom soveel gebou het. Die teoloog Ebeling skryf uitdagend: Watter hoop word ooit vervul, watter geloofsuitsprake word ooit histories bewaarheid?³ Op alle punte skyn dit asof die geskiedenis van die mensheid 'n weerlegging van die christelike geloof is. Europa was ontugter soos nog

nooit tevore nie. So het Sartre en Simone Beauvoir hieruit die konsekwensie getrek: God bestaan nie en omdat God nie bestaan nie moet die mens self skepper wees van sy waardes en norme.⁷

Die eksistensialistiese filosofie word dan 'n moderne lewenshouding en gevoel wat tot uiting kom as wanhoopskrete in die kuns.

In die romans van Franz Kafka is God altyd die onbereikbare en die hemel bly gesluit.⁸

In die skilderkuns van Picasso sien ons die spot met die veragte werklikheid⁹.

Die grusame beeld van Zadkine in die moderne Rotterdam is 'n aangrypende herinnering van 'n eeu-oue stad wat in een nag uit die lug in puin gelê is.

Beskamend was dan ook die hoop dat die christelike teologie en die prediking, ja die kerk self, aan hierdie ontsettende greep van nihilistiese onsekerheid en sinloosheid van die mens in sy werklike bestaan sou ontsnap. Daarvoor het die eksistensialistiese filosofie gesorg. Dit wat selfs deur ateïste uitgewerk is as 'n oplossing van vrywording uit die mens se skynbaar sinlose bestaan, is nou deur kerkmense aangegryp as 'n middel om die prediking in die kerk meer effektief te maak.

En so kom ons meteens by die figuur van *Rudolf Bultman*, bekende Nuwe Testamentikus en hoogleraar aan verskillende universiteite in Duitsland. Hy is nou die man wat die Nuwe Testament verklaar langs dieselfde metode as die moderne eksistensiële-filosofie, met name volgens Heidegger. Hierdie metode stel hy as 'n vereiste om die moderne mens met die prediking te bereik. *Die eksistensialistiese metode* word dan die sleutel.

Bultman, wat in sy invloed in die moderne christendom selfs Karl Barth verbygesteek het, noem sy metode dié van „*Entmythologisierung*”. Dit is 'n moeilik-vertaalbare woord wat daarop neerkom as 'n beskrywing van 'n proses om die Bybel te ontdoen van sy mites; miskien kan ons maar sê: „ontmitologiseer”. Bultman sê dat die vorm waarin die Bybelse boodskap, die kerugma, bewaar is, verskillende mites is. Die evangelie kom tot die mens in die vorm van *Joodse* en *Griekse mites*, wat aan ons oor gelewer is. 'n Gebeurtenis in die Bybel word dus nie deur Bultman gesien as waarlik histories nie, maar dit is maar net 'n konkrete wêreldse manier om aan die mens 'n dieper inhoud te vertel. Iemand het dit vergelyk met 'n neutkraker wat 'n mens gebruik om die buitenste dop oop te breek sodat jy die pit kan uithaal; die dop van die neut word dan weggegooi. So kan die mens maar die uiterlike dop van die Bybel, soos bv. die geskiedenisfeite weggooi. Alleen dit wat goed en nuttig is vir die mens in sy konkrete bestaan, moet hy behou. Dat die Vader Sy Seun vir ons gestuur het, dat Jesus as Seun van God gesterf het en opgestaan het en opgevaar het na die hemel . . . vir die eksistensialistiese teoloog is dit alles Joods-apokaliptiese- en Hellenisties-gnostiese mites wat as mites die onbelangrike omhulsel van die kern is.

Onnodig is dit om Bedienaars van die Woord wat staan en val by hulle belydenis in die Gereformeerde Kerke en die drie formuliere van enigheid met hulle handtekening onderskryf het, daarop attent te maak dat ons in hierdie sg. „*Entmythologisierung*” wat as 'n „*Hermeneutiek*” aangebied word, in sy konsekwensie, 'n inval van die ateïsmes binne in die christendom bespied. As *Prof. dr. Lekkerkerker* die feesgeskrif ter ere van Bultman bespreek, nl. „*Zeit und Geschichte, Dankesgabe an Rudolf Bultman*”, dan kan hy ook tot geen ander slotsom kom nie as om uit te roep: „Ik heb de

indruk dat wij ons in dit Festschrift aan de rand van een afgrond bevinden: een afscheid niet alleen aan het theïsme, maar van ‚God‘”.¹⁰

Hoe kan dit dan ook anders? Die prediker van die Woord wat reeds in sy studeerkamer nie meer langer die onfeilbaarheid, die waaragtigheid en die betroubaarheid van God se Woord aanvaar nie, gaan ook op die kansel verder op die heillose pad van die valse openbaring van die vader van die leuen wat reeds in die paradys gevra het: „Is dit ook so dat God gesê het . . .?” en „. . . julle sal soos God wees” (Gen. 3). Ds. D. K. Wielenga merk op: „Het einde van de zogenaamde Entmythologisierung is het geloof in de mythe, in de pseudo-openbaring van de vijand Gods.”¹¹ En as sulke duiwelse eksegeese eers op die kansels beland en eindelijk die patroon vir die prediking word, dan sterf die kerk nog ’n gouer dood as wanneer daar geen eksegeese sou wees nie. Hier in ons land voel ons soos aan die begin gesê, nog net die geritsel van ’n storm wat in Europa alreeds orkaansterkte bereik het. Ons sien maar nog net die sporadiese deurbrake wat op die gebied van die kuns, maar ook in die opvoedkunde, filosofie en sielkunde op neutrale Universiteite gemaak word. Die vraag word egter al uiters dringend: gaan ons teologiese akademici nie te laat wakker skrik nie?

Maar om terug te kom tot die eksistensialistiese manier van preekmaak. Die interessante is dat juis Bultmann en sy aanhangers in hulle poging om juis „wetenskaplik” te wees, nie sonder ’n *geloofsvooroordeel* na die Skrif kan gaan nie. Ons het natuurlik ook ons vooroordeel waarmee ons die Bybel benader as ons ’n preek maak, nl.: Die Bybel is God se Woord! Maar by die eksistensialis is dit ’n totaal ander vooroordeel, want vir hom is die Heilige Skrif nie die onfeilbare Woord van God nie. Nee, sy vooroordeel noem hy in Duits: „*Vorverständnis*”. In sy laaste publikasies, o.a. in sy „*Jesus Christus und die Mythologie*” word Bultmann selfs ’n pleitbesorger daarvan dat ons altyd na die teks moet gaan met ons eie voor-onderstellinge. Hierdie vooroordele of voor-onderstellinge moet dan die leiding gee aan die eksegeese. Nadat Bultmann dan openlik verklaar dat hy hierdie metode oorneem van die filosoof Heidegger, kom die aap op ’n besondere wyse uit die mou. Hy praat van die metode van uitlegging, m.a.w. van die Hermeneutiek, as ’n „*kuns*” . . . en dan as ’n *kuns om vrae te stel aan die teks*. „Man kann sagen dasz die Methode nichts als eine Art des Fragens ist, eine Weise des Fragenstellens.” Hiermee bedoel hy dat ’n mens nie ’n teks kan verstaan as jy nie eers vooraf aan die teks sekere bepaalde vrae stel nie. En so ontstaan daar dan ’n *gesprek* tussen die prediker wat die teks moet uitleë en die teks self. Deur die *gesprek* met die teks kom daar dan wat Bultmann noem, ’n „*Lebensbezug*”, ’n *lewensverbondenheid* tussen die prediker en die saak wat deur die teks na vore kom.¹² Die prediker of uitlegger, raak by die teks *betrokke*. Dit noem Bultmann nou die „*Vorverständnis*” en hiersonder is dit onmoontlik om die teks te verstaan. Dan alleen, as die uitlegger homself verbind voel aan die inhoud van die teks, kan hy ’n suiwer antwoord kry op sy vraag.

Maar, watter vraag moet die eksegeet nou stel aan die teks? Dit is die vraag na die mens is sy *konkrete eksistensie*, in sy werklike bestaan hier en nou. Die mens in sy besondere situasie, sy nood, sy ang, sy gemoedstemming . . . dit word die uitgangspunt van die vraag, „. . . zu hören, was die Bibel in unserer gegenwärtigen Situation zu sagen hat, zu hören, was es wirklich mit unseren Leben und unserer Seele auf sich hat.”¹³ Hierop moet die Bybelteks nou ’n antwoord gee! Dit word dan die hermeneutiese beginsel

wat toegang tot die teks gee. Die volgende stap is dat die boodskap van die teks hierdie mens vanuit sy konkrete situasie, sy eksistensie moet bevry. Teenoor hierdie bevrydende antwoord van die teks, moet die mens dan 'n daadwerklike *beslissing* neem. Dit word genoem die „Entscheidung”.

Alreeds in 1941 het dr. F. W. Grosheide in kort dit alles as volg saamgevat: „Onder eksistentieele exegese verstaan we heden een Schriftuitlegging, die er mede rekent, dat de inhoud van den tekst den uitlegger aangaat, hij wordt er door aangesproken en kan noch mag dien inhoud naast zich neerleggen. In het oogenblik van het aanspreken wordt de Schrift openbaring voor den mensch en moet de mensch een beslissing nemen in bevestigenden of ontkenenden zin. Er is dus geen Woord Gods op zichzelf . . . Zoo is er sprake meer van een geesteshouding dan van een methode; de vraag is: in welke stemming wordt de Schrift uitgelegd, wat wil men met zijn exegese bereiken?”¹⁴

Toegepas in die praktyk, kom hierdie metode, of hierdie „kuns”, soos wat Bultmann verkies om dit te noem, op die volgende neer:

Die allerbelangrikste vir die prediker is dat hy teneerste 'n besonder deeglike kennis van die menslike individu moet hê in sy besondere „eksistensiële situasie”, sy konkrete bestaan met al sy lewensorge, sy nood, sy angste, sy smart, sy aanvegtinge ens., in kort sy hele menslike toestand soos wat hy verkeer onder die demoniese kragte van sy eeu. (Dit is die grondtoon wat ons reeds beluister by die eksistensie filosofe soos Kierkegaard, Heidegger en Sartre).

Nou moet die prediker die bevrydende boodskap van God soos voorgeskryf deur die mens in sy situasie, fel, konkreet, kort en bondig oorbring met 'n appél op sy gewete om hom so gou as moontlik te dwing tot 'n beslissing. (So terloops: die eksistensialistiese predikers is baie lief vir die woord „appél”.) In hierdie beslissing („Entscheidung”) moet die mens homself ontdek, homself „ervaar” in die ontmoeting met God se Woord. Die „verstaan” (Selbstverständnis) van die mens in sy eie „eksistensie”, die ervaring van sy eie lewenssituasie, word dan uit die Bybelse verhale of „mites” na vore gebring. Vandaar binne uit vonk nou 'n boodskap van bevryding. Dit is dan die kerugma van God. Dr. Trimp vat dit as volg saam: „De plotselinge ontdekte overeenkomst in levenssituasie moet de bijbel naby de moderne mens brengen: de mens ontdekt een moment zichzelf en Gods wijde ontferming bij het Blitzlicht van de korte, moderne preek, waartoe welhaast meer kennis van moderne filosofie en romans vereist wordt, dan nauwkeurig pluizende exegese en nauwgezet eerbiedigen regels van die predikkunde.”¹⁵

Volgens hierdie metode word die Bybel *geherinterpreteer*. Ons dink veral aan die Ou Testamentiese *Gerhard von Rad* wat die geskiedenis van Israel herlei tot die produk van ou volksvertellings. Onder hierdie herinterpretasie word verstaan dat soos wat die profete van die Ou Testament hulle eie interpretasie gee van die ou verhale en daarna die apostels in die Nuwe Testament weer hulle besondere interpretasie in hulle eksistensiële situasie . . . so moet die mens van die 20ste eeu of watter eeu ookal vanuit sy eksistensiële ervaring sy eie interpretasie gee. Dit is dan 'n gawe van die Heilige Gees 'n „charisma” wat ewe gelyk aan die profete van die O.T., die apostels van die N.T. en ons gegee is. Die moderne prediker ontvang dan vandag dieselfde inspirasie as die profete en die apostels, 'n opvatting wat dadelik in die buurt van die geesdrywery kom.

Laat ons nou met 'n voorbeeld uit die Skrif illustreer op watter manier die sleutel van die eksistensialistiese eksegeet gehanteer word; ons neem *Fil.*

2:5-11: Die een voor-veronderstelling is dat ons hier te doen het met 'n oud-christelike kerklied (Lohmeyer) en op voetspoor hiervan volg 'n hele reeks teoloë wat begin praat van 'n sogenaamde „Carmen Christi” en dan word daar gespekuleer oor dinge wat nie uit die Skrif kan bewys word nie en so word die Bybel eintlik vanuit 'n bepaalde motief geïndoktrineer. 'n Ander voor-veronderstelling is dat hierdie gedeelte gladnie deur Paulus geskryf is nie. 'n Derde nl. Bultmann self beweer dat die gedeelte vol is van gnostiese motiewe, dit is die mite van 'n gnostiese verlosser en dit vorm weer sy voor-veronderstelling. Käsemann, 'n leerling van Bultmann, bestry sy leermeester en soek weer 'n ander mite vir hierdie sogenaamde ou kerklied. Inderdaad 'n spraakverwarring omdat die ware sleutel tot die ware Skrif-verklaring ontbreek.

Maar dit is nog nie die ergste nie. Solank as wat die eksistensialis homself nog beperk tot bv. Bybelse stowwe van nie historiese aard, dan val die radikale afwykings van die Skrif nog nie so op nie. As dit egter kom by die verkondiging van die werklike historiese heilsfeite, dan sien ons die dodelike gevaar van hierdie rigting soveel duideliker. Vir Bultmann en sy aanhangers is die geskiedenis van die Nuwe Testament niks anders nie as 'n mitiese geskiedenis nie. En Jesus Christus, alhoewel Hy 'n historiese persoon was Wie se lewe aan die kruis geëindig het, was tog 'n mitiese gestalte. En so kry ons in hierdie teologie 'n aaklige dubbelslagtigheid wat ons moet verklaar uit Bultmann se beskouing van geloof en wetenskap wat hy totaal van mekaar splits. Die kruisdood van Jesus kan hy nog aksepteer omdat dit wetenskaplik bewysbaar is, maar die opstanding as historiese feit verwerp hy omdat dit om dieselfde rede nie bewysbaar is nie. Ons kan hoogstens spreek van 'n opstandingsgeloof wat die eerste dissipels gehad het. Hoe nou hierdie opstandingsgeloof by die dissipels ontstaan het, kan net tot op 'n sekere hoogte vanuit hulle visionêre belevinge verklaar word; daar was sekere bykomstige faktore wat daartoe bygedra het. Maar selfs hierdie ontstaan van 'n opstandingsgeloof in die geskiedenis is ook nie van belang nie, maar dat dit vandag, hier en nou gepreek word as iets wat altyd weer in die lewe van mense gebeur, is belangrik.

Nie *WAT* en *HOE* daar gepreek word is van belang nie, maar *DAI* daar gepreek word. Die *DAT* is vir die eksistensialis die *kerugma*. Die teoloog Otto Weber het dit mooi gestel dat ons hier 'n *antropologie* het wat aan die christologie voorafgaan. Die sogenaamde kerugma van Bultmann kom in die plek van Christus.¹⁶ Hier is dus nie eens meer sprake van 'n teologie nie, maar van 'n antropologie. Trouens, Bultmann self is daar doodeerlik oor, want in 'n gesprek met Karl Barth erken hy dit ronduit dat hy juis die teologie wil vervang met die antropologie.¹⁷ *Herman Ridderbos* kom dan ook tot die slotsom dat hier slegs een geloofsartikel oorbly, nl. die van die *antropologiese eksistensieële vryheid*.¹⁸

Per slót van rekening, val alles wat daar kan geleer word van die prediking van die eksistensialisme, waarvan ons sover eintlik maar net 'n uiters beknopte weergawe kon bring . . . ja eintlik hopeloos te beknop . . . saam met hulle Skrifbeskouing. Die skarnier waarom alles draai en waar ons heel eerste aanknopingspunt vir kritiek altyd moet wees, is die een enkele feit dat die eksistensialis sê: Die Heilige Skrif is nie die onfeilbare Woord van God nie. Hy gaan uit van 'n dodelike „Vorverständnis” en hierin het hulle Karl Barth selfs verbygesteek. Bv. Barth hou darem nog rekening met die „moontlikheid” van die historiese juistheid van die Bybelwaarhede, maar hulle sê: dit gaan ons nie aan of dit waar is nie.

Maar teenoor die eksistensialis het ons ook ons „Vorverständnis“, ons geloofsvooroordeel: die ganse Heilige Skrif, al die kanonieke boeke soos ons bely in art. IV van ons Nederl. Geloofsbelydenis, is God se Woord! En verder glo ons in die enige Hermeneut, Jesus Christus wat waarlik opgestaan het uit die dode en aan die Emmausgangers op die Paasaand hulle onderrig het in Moses en die profete en wat ook op dieselfde aand die enige ware hermeneutiese sleutel aan Sy apostels en daardeur aan Sy Kerk van alle tye gegee het, toe Hy gesê het: „Dit is die woorde wat Ek met julle gespreek het toe Ek nog by julle was, dat alles wat oor My geskrywe is in die wet van Moses en die profete en die psalms, vervul moet word.” (Luk. 24:44)

En dan lees ons verder dat Hy hulle verstand geopen het om die Skrifte te verstaan. En wie tog so graag daardie besondere lesing in die eksegesi van die Ou Testament wou bywoon, hoef nie te klae nie, want ons het dit vandag nog presies in die apostoliese kerugma.¹⁹ En Jesus Christus het met Pinkster aan ons Sy Heilige Gees geskenk om ons d.m.v. die onfeilbare Woord te lei in alle waarheid.

Maar wie die hermeneute en eksegete uit die skool van Bultmann volg, moet weet wat hulle doen. Wie eers eenmaal die deur vir hulle opvattingsoopgemaak het, word voordat hy besef, met huid en haar ingesluk. 'n Sekere dominee wat weet waarvan hy praat het die gevaar van die eksistensialiste skerp geteken: Hulle breek die eenheid van die verbonde, hulle loën die betroubaarheid van die Skrifte, hulle weerspreek die Revelatio Dei, hulle skend die evangelie van Christus, hulle verwoes die kerk, hulle preek die mite van die aartsleuenaar.²⁰

En as dit werklik waar is wat Prof. W. J. de Klerk in sy boek „Wending” sê dat ons in die jongste tyd in Gereformeerde kringe uit reaksie teen ons tradisionele intellektualisme „neig na die eksistensialitiese prediking”, dan is dit so 'n ontsettende ding wat ons eintlik nie onder woorde kan bring nie.²¹

Lees ons egter die buitelandse kerklike pers, dan sien ons dat die antiteses met die eksistensialisme reeds tot 'n openlike botsing gekom het. Uit 'n verslag van die *Keulse Kirchentag* siteer die dagblad „Trouw” van Dinsdag, 3 Aug. 1965 'n gebed wat reeds onder Oostenrykse christene in swang is: „Here, gee ons gelowige dominees en geen aanhangers van Bultmann nie.”²² Of dink aan die massale byeenkoms 'n paar maande gelede in Dortmund om te protesteer teen die eksistensialitiese dwaalleraar onder die slagspreuk: „*Kein anderes Evangelium*”.²³

Maar ons kan nie afsluit, sonder om ook selfkritiek te oefen nie. Met groot oortuiging het die Eksistensialisme lankal reeds sy rekening aan die kerk oorhandig. Deur en deur is dit 'n stroming wat anti-ortodoks is. Maar moet ons nie ook die skuld dra dat ons so dikwels aan die wêreld 'n karikatuurbeeld gee van wat werklik ortodoksie is nie? En ons prediking? As die eksistensialisme ons dan daartoe dwing om weer ernstig te besin of ons nie met 'n stuk dooie formalisme tot die wêreld wil gaan nie, dan moet ons bly wees as dit ons laat skrik.

Moet dit nou juis die eksistensialiste wees wat ons laat besef dat ons in 'n ontsettende wêreld leef en dat ons tyd met asemrowende snelheid geskiedenis maak? Dit geld nie alleen van die fabelagtige oorwinnings van die tegniek waaronder die ou wêreldbeeld instort nie, maar ook in die dramatiese stroomversnellings wat die mensdom in die afgelope halwe eeu op sosiale en maatskaplike gebied ondergaan het.

In hierdie opsig kry die eksistensialisme tot sy krediet dat hy ons weer geleer het dat ons nie myle ver van die persoonlike individu staan nie en dat

die kerk solidêr te doen het met die mens van ons tyd. Hy het ons weer geleer dat die kerk nie tydloos bokant die massa moet beweeg as 'n *magsfaktor* nie, en ons word gedwing om weer rekenskap te gee van die *dienende gestalte* daarvan.

En as die eksistensialisme ontdek dat die kerk nie doen wat hy preek nie en maar net vrae vra, sonder om die antwoord te gee en met dooie formalisme sy verantwoordelikheid teenoor die moderne mens in sy nood probeer afmaak . . . laat ons dan gewaarsku wees!

Laat ons dan in die prediking nie kom met vae abstrakte heilsfeite wat geïsoleerd is nie! Laat ons nie met 'n vae abstrakte prediking die indruk gee dat die Bybel onduidelik is nie. *Nee, die heilsfeite met die antwoord, met die ewige waarheid om met Christus gekruisig te wees en met Hom opgestaan.*

Die Skrif met die antwoord: die daaglikse lewe by die Skrif!

(Ds. M. P. van Dijk)

Niks is so misleidend en niks het so weinig oortuigingskrag as om ooreen-oor te volstaan by enkele stereotipe cliches op die klank af nie. Dit gaan nie maar om enkele herkenningstekens sonder die lewende verband nie. Die Bybel bestaan nie uit 'n klomp los tekste of gedeeltes van tekste wat na willekeur na smaak kan gebruik word nie. Maar vir prediker en hoorder is daar maar net een eis, nl. om onvoorwaardelik te buig onder die gesag van die Heilige Skrif in sy volle eenheid, as die lewende Woord van God, as die brief van Christus aan Sy kerk. Met hierdie Heilige Skrif moet ons die wêreld ingaan, sonder enige menslike pretensie of bymotiewe, as die enigste mag van oortuiging, en geloof en liefde wat die wêreld oorwin!

V. E. d'Assonville.

(Gelewer te Bloemfontein.)

VOETNOTAS

1. Vgl. Dr. S. Greijdanus, „Korte Verklaring der Heilige Schrift”, Lukas.
2. Jean Wahl, *Petite Histoire de l'Existentialisme*, soos aangehaal deur Or. S. U. Zuidema in „*De Mensch als Historie*”, Francker, 1948.
3. Sartre, *L'Existentialisme est un Humanisme*, p. 17, aangehaal deur Zuidema.
4. Zuidema, *ibid*.
5. Olaf Pedersen, *Van Kierkegaard tot Sartre*, Amsterdam, 1951. P. 47 vv.
6. Ds. M. P. van Dijk, *Naar een nieuwe vrijzinnigheid*, p. 11.
7. *Ibid*, p. 13.
8. Vgl. sy „*Das Schloss* en „*Der Prozess*”.
9. Vgl. sy „*Guernika*”.
10. Ds. D. K. Wienenga J. D. zn in Lucerna, Februarie 1966. p. 44.
11. *Ibid*.
12. Vgl. H. W. Rossouw, *Die bearbeiding van die hermeneutiese probleem in die lid van die transendentale vraagstelling by Ernst Fuchs*. *Vox Theologica*, 34ste jaar, September 1964. p. 137–156.
13. *Stundenbuch*, S. 56, soos aangehaal deur Wielenga, p. 46.
14. Dr. F. W. Grosheide, *Existentele Exegese?*, p. 10, Kampen, 1941.
15. Dr. C. Trimp in *Petah-Ja*, Junie 1961. p. 88.
16. Ds. M. P. v. Dijk, *a.w.*, p. 46.
17. *Ibid*, p. 52.
18. Ridderbos in *Vox Theologica*, Nov. 1950, p. 45.
19. Vgl. *Herman Ridderbos*, *Heilsgeschiedenis en Heilige Schrift*, Kampen, 1955. De Apostoliese Kerk, Kampen, 1954.
20. D. K. Wielenga, *a.w.*, p. 56.
21. W. J. de Klerk, *Wending*, p. 37.
22. Ds. M. P. van Dijk, *a.w.*, p. 8.
23. *Centraal Weekblad*, 4 Junie 1966.